

15/15
1763, 1

EXERCITATIO JVRIS
DE
LEGE COMMISSORIA
PRAESIDE
MARTINO GOTTLIEB PAVLI

J. V. D. JVR. ET HIST. PROF. PVBL. ORD.
ET ATHEN. INSPECT.
DIE X. MART. A. R. S. MDCCLXIII.
IN AVDITORIO MAXIMO
AD DISCEPTANDVM PROPOSITA

AB
CHRISTIANO ZWANTZIGER, HVNGAR.

L. L. C. ET ALVMNO FISCHERO-FERBERIANO
ATQVE VOEGEDINGIANO.

GEDANI

TYPIS THOMAE JOANNIS SCHREIBERI,
SENATVS ET ACADEM. GYMNASII
TYPOGRAPHI.

EXERCITATIO JURIS
PUBLICE COMMISSORIA
PRAESIDE
MARTINO GOTTLIEB PAULI

IN AUDITORIIS MAXIMO
AD DISCUTIENDAM PROPOSITA

CHRISTIANO WILHELMO
VON HANAU

GEDRUKT
VON THOMAS JOHANNES HANSEN
IN HANAU

INCLVTAE
REIPVBLICAE GEDANENSIS
MAGNIFICO SENATVI

ILLVSTRI
PERMAGNIFICIS, MAGNIFICIS, GENEROSIS,
MAXIMEQVE STRENVIS

S. R. M.

BVRGGRAFIO
PRAESIDI
VICE-PRAESIDI
PRAECONSVLIBVS
CONSVLIBVS
SYNDICO

PRAENOBILISSIMIS,
CONSVLTISSIMIS, AMPLISSIMIS
SPLENDIDISSIMI

PRIMARIAE CIVITATIS SCABINATVS
MEMBRIS,
SENIORI, CON-SENIORI
ASSESSORIBVSQVE

CETERIS,
IVSTITIAE ARBITRIS GRAVISSIMIS.

VIRIS

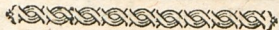
VIRIS
SVMME REVERENDO
CONSULTISSIMO EXPERIENTISSIMO
EXCELLENTISSIMIS DOCTISSIMIS
AMPLISSIMI
PROFESSORVM COLLEGII
MEMBRIS
PRAECEPTORIBVS SVIS HONORATISSIMIS
FAVTOBIBVS
TANDEM, AC PROMOTORIBVS OMNIBVS

HANC DISSERTATIONEM ANIMO
PROMTO, GRATO, ET
DEVOTO DICAT

CHR. ZWANTZIGER.

Q. D. B. V.
EXERCITATIO JURIS
DE
LEGE COMMISSORIA.

§. I.

*De Lege Commissoria in genere, & quid eo
nomine contineatur?*

Dicturus de Lege Commissoria, id est, Juris materia, tum ob rerum, qua abundat, varietatem commendabili, tum ob vtilitatem, quam praestat in vita ciuili, summam, cognitu maxime necessaria, erit omnino operae pretium statim in limine hujus libelli paucis praemittere & inuestigare, Legis Commissoriae appellatione quid contineatur, atque non, nili jactis his veluti futurae diligentiae fundamentis vltius progredi & ostendere, quid Jura nostra de ea constituent? Fuerunt autem, qui Commissoriam Legem inter eas retulerunt leges, quas populus Romanus olim senatorio magistratu rogante in comitiis constituit, sed perperam judicarunt omnes, ita qui sentiunt. Legis enim appellatione, vti alias saepe, ita etiam hoc praesertim loco nil aliud significatur, quam *pactum*, atque nimiae fortassis anxiaeque foret diligentiae, si multis argumentis testimoniisque veterum id, quod hodie nemo facile negabit, probare vellem. Quam ob rem, quae ab Justiniano

A

no

no a) aliisque juris auctoribus b) *Lex* dicitur *Commissoria*, ea ipsa ab aliis quam frequentissime appellatur *Pactum Commissorium* sensu prorsus eodem, & ab ipso Justiniano pactis annumeratur: c) errant proinde, qui hanc nostram conventionem *pactum* dicunt *legis commissoriae*, quamuis, qui ita dicunt, exemplo se & auctoritate Innocentii III. P. R. tueri possint d). Atque sic intelligimus, spero, quid in rubrica *Legis* appellatione contineatur, progrediamur proinde, & quid sibi velit, quod additur, vocabulum: *Commissoria*, videamus. Vix autem opus est, admoneri, istud vocabulum descendere ab *committere*, cuius, cum plures sint atque diversae significationes, dixisse satis est, hoc loco *committere* idem esse ac perdere, aut facere aliquid, quo committimus, vt aliquid pereat †). His autem praefructis haud adeo difficile esse videtur, in genere quid sit *Lex*, vel *Pactum Commissorium*, definire. Continetur nimirum eo nomine nihil aliud, quam conditio per pactum contractui adjecta, qua existente is, qui non stat promissis, multam, in quam consensit, incurrit. Est itaque *lex* vel *pactum commissorium* ex eorum numero, quae in *Jure nostro civili* dicuntur *adjecta*, & quae, quibuscumque etiam contractibus adjiciantur, suos habent effectus, sed, si ex *Jure Civili Romano* eos aestimemus, non semper eosdem, atque alios, si stricti juris contractibus, alios, si bonae fidei negotiis adjiciantur; alios, si in continenti, alios, si ex intervallo adjiciantur; alios denique, si sint detrahentia pacta, alios, si sint adjicientia e). Etenim si qua vlla in

- a) Vid. Rubr. Tit. III. Libr. XVIII. Digestorum.
- b) *Julius Paulus* Recept. Sentent. Libr. II. Tit. XIII.
- c) Vid. Rubr. Tit. XXXV. Libr. VIII. Codicis.
- d) Cap. Significante X. de Pignoribus.
- † Cf. *Joan. Aug. Ernesti* V. C. *Claui* Ciceron. voc. *committere*.
- e) Conf. *Cornel. van Bynckershoek* Dissert. de Pactis Juris stricti contractibus in continenti adjectis, Opuscul. T. I. pag. 89. edition. Halens. an. 1729. *Gerard. Noodt* de Pactis & Transactionibus Cap. X. XI. XII. Oper. Tom. I. pag. 341. sqq. edition. Coloniens. an. 1732.

in re, in hac certe vel maxime a simplicitate Juris naturalis & gentium recedunt Romanorum leges moresque. Ceterum tamen hujus loci non esse videtur, de his rebus omnibus multa praefari, atque idem iste Juris civilis locus tot implicatus est tantisque difficultatibus, ut, quae dicenda sunt, in libello hoc, qui est de lege commissoria, comprehendi non possint & explanari. Mittimus itaque hoc loco has Juris Romani subtilitates omnes, idque fortassis eo magis, quo magis constat, eas in vnum omnes hodie, tanquam alienas ab aequitate & simplicitate naturali, vñu fori non frequentari. Ejusmodi conditio autem, qua existente is, qui non stat promissis, multam, in quam consensit, incurrit, & olim & hodie pluribus solet adjici contractibus, quare Lex commissoria, generatim sic dicta, plures sub se comprehendit species. Sed in Jure tamen nostro conditio, quae pignoribus praesertim, atque emtionibus venditionibusque adjicitur, commissoria, proprie & speciatim lex dicitur vel pactum commissorium. Ad exemplum itaque Justiniani de Lege Commissoria doctrinam hoc in libello ita pertractabimus, ut in prima veluti dissertationis nostrae sectione de commissoria in pignoribus lege simus dicturi, in sectione secunda vero de eodem pacto, emtionibus venditionibus adjecto.

§ II.

Quid sit Pignus, quid Lex Commissoria in pignoribus? ostenditur.

Prima igitur dissertationis hujus veluti sectio est de Lege Commissoria in pignoribus. Sed priusquam de ea, quae dicenda sunt, tradi possunt & explicari, pauca de pignore, & quid eo nomine significetur, praemittenda esse videntur. Est autem pignus res creditori in securitatem crediti data, ea lege, ut, soluto debito, eadem in specie restituatur. Igitur ad pignus rite constituendum accedat, necesse est, rei traditio, eamque ob causam, contractus, quo constituitur pignus, re iniri vel contrahi, item realis dicitur, ea autem conventio, qua debitor creditori suo aliquam saltem obligat rem, sed absque illius traditione, non contractus adpellatur pignoratitius.

sed nuda conuentio, pactum hypothecarium, ex quo Jure ciuili nulla nascitur actio, quamuis eam postea dederit Praetor, aequitate motus, prouti videbimus infra. Quamuis autem abscisse creditori tradendum sit pignus, nihilo tamen secius debitor semper manet dominus, neque creditor pignoratiuus per hanc traditionem illius consequitur dominium, f) quam ob causam vel maxime differt pignus ab mutuo. Sed in pignore non tantum non transfertur in creditorem dominium, ne transfertur quidem in eum vsus rei oppignoratae g), & propterea differt pignus ab commodato atque precario. Nil igitur amplius consequitur creditor per pignoris traditionem, quam solam illius nudamque possessionem & custodiam in securitatem debiti, eamque retinet ac tuetur, vsque dum debitum fuerit solutum; qua ex parte differt pignus ab deposito, utpote quod sine vlla cunctatione reddendum est, quandocumque deponenti placuerit. Quamuis autem creditor pignoratiuus in securitatem crediti possessionem consequatur custodiamque rei oppignoratae, olim tamen atque ante introductionem Seruianam & quasi Seruianam nulla in Jure ciuili prodita erat in rem actio, creditori aduersus tertium possessorem competens, cum possessio rei oppignoratae apud alium esse coepisset, idque vel ideo, quod non poterat creditor *rem suam* dicere, quamuis pignori traditam. Quam ob causam olim creditores, non contenti ista, quam pignus nudum praestabat, securitate, quam frequentissime *fiduciam* committebant. Erat autem fiducia, cum res aliqua sumendae pecuniae mutuae gratia creditori non tradebatur tantum, prouti in pignore fiebat, sed ei insuper etiam vel mancipabatur, vel in jure cedebatur, & sic quodammodo vendebatur, addito tamen pacto de retrouendendo, creditorque adeo illius rei non custodiam tantum possessionemque nudam, sed statim ab initio potius ejus dominium ipsum consequebatur h). Ceterum tamen quam maxime

f) l. 12. pr. D. de Distract. Pignoratit. Actione.
g) l. 54. D. de Furt.

h) Conf. *Jacob. Gothofredus* ad Codicem Theodos. Libr. III. Tit. II. Cap. I. Tom. I. pag. 253.

maxime solemnus apud veteres Romanos erat haec fiducia ejusque contrahendi modus, atque non, nisi interueniente mancipatione vel cessione in iure, addito tamen pacto de remanipando pignore soluto debito, fiebat. Quoniam vero hominibus admodum erat incommodum, in quibuscunque rebus omnes adhibere solemnitates, quas in mancipatione aut cessione in iure interuenire oportebat; & praeterea non semper, nec vbique copia erat quinque testium, ciuium Romanorum puberum, praeter libripendem, vt mancipatio, aut Praetoris Praefidisue, vt in iure cessio fieret; tandem vero etiam mancipatio in rebus duntaxat mancipi, & inter ciues Romanos, Latinosque colonarios & Iunianos obtinebat, non etiam in rebus nec mancipi, neque inter peregrinos: Praetor tandem his omnibus difficultatibus molestiisque, quibus contractus fiduciae erat obnoxius, eo Edicti sui capite medicinam parauit, quo promisit seruare hypothecas omnes nuda conuentione constitutas, primum quidem in inuectis tantum, inductis, illatis in praedium rusticum, sed deinde etiam in rebus omnibus i), modo essent obligatae conuentione ejus, cuius in bonis essent. k). Quemadmodum igitur contracta, vel cessione in iure, vel mancipatione, fiducia, creditor rei hoc modo sibi traditae consequeretur dominum, atque igitur etiam rem istam tanquam verus illius dominus a quocunque possessore vindicare poterat; ita, vt huius edicti praetorii, etiamsi res aliqua nudo tantum pacto esset obligata, creditor tamen, non illius quidem dominium, sed auctoritate beneficioque Praetoris jus aliquod in ista re, atque, vt huius nouiter introducti juris in re, l) facultatem consequeretur, rem sibi obligatam actione vel Seruiana vel quasi Seruiana a quocunque possessore repetendi, quamdiu debitum non esset solutum, & per creditorem non steterisset,

A 3

253. Item Anton. Schultingii Jurisprudens. Ante Justin. ad Iulii Pauli Recept. Sent. Libr. II. Tit. XIII. not. 1. pag. 282. 83.

- i) §. 7. J. de Action. l. 17. §. 2. D. de Pact. l. 4. D. de Pignorib. & Hypoth.
 k) l. 6. C. Si aliena res pignor.
 l) l. 19. D. de Damno infecto.

stetisset, quo minus id fieret m). Introducto autem ab Praetore hoc jure nouo, minor postea fuit fiducia, qua huc usque vsi fuerant Romani, necessitas, ideo tamen ea non statim, aut prorsus abiit in desuetudinem, sed durauit potius diu post, atque forsitan ad tempora vsque Justiniani Imp. praeterea eadem factum est occasione, vt pignus, quod olim, nisi accederet traditio, creditorque illius haberet possessionem custodiamque, nullius plane erat effectus in vita ciuili, ab hoc tempore in duas abiit species, pignus scilicet proprie sic dictum & hypothecam, quas inter, Marcianus quidem ait; n) tantum nominis sonus differre, atque, quantum ad actionem hypothecariam vel quasi Seruianam attinet, dixit quod res est o), alias autem, summam inter eas & maximam intercedere differentiam, Gerardus Noodt luculenter atque abunde probauit p); tandem, cum olim de pignore, nisi intercessisset fiducia, nulla fuerit in rem actio aduersus tertium possessorem, eodem Praetoris edicto prodita & introducta est ejusmodi in rem actio, eoque ipso pignus, quod hactenus inter Jura, quae vsus potissimum hodiernus *Jura dicit in re*, nullum habuerat locum, in vim dignitatemque Juris in re euectum est. Hac autem ratione creditoribus eorumque securitati beneficio Praetoris sic satis erat prospectum. Sed foeneratores, olim certe atque apud Romanos vt plurimum vel maxime duri & acerbi, non contenti semper erant nominibus certis & bonis, id est, talibus, quibus per leges tuto credi poterat, imo praeterea potius hoc etiam efficere curabant, vt mutuaticia pecunia sua die absque omni mora redderetur ab debitoribus. Quoniam vero hoc interdum apud optimos etiam debitores fallit, ne exinde damnum, imo potius, si fieri posset, lucrum sentirent foeneratores, per legem, vel pactum commissorium, quod pignoribus adjiciebant, efficere conabantur. Est autem ejusmodi

m) l. 19. C. de Vfur. conf. Gerard. Noodt Comment. ad Digesta Lib. XX. Tit. I. Oper. Tom. II. pag. 337.

n) l. 5. §. 1. D. de Pignorib. & Hypothec.
o) §. 7. J. de Actionib.
p) Observat. Libr. II. Cap. VII. Oper. Tom. I. pag. 283. 84.

di Commissoria in pignoribus lex: Conuentio, inter debitorem & creditorem pignoratitium inita, qua conuenit, vt, cessante praescripto die in solutione debitore, res oppignorata statim & penitus sit commissa, creditorque eam iure domini sibi habeat, sine noua deinceps venditione. Jacobus Cuiacius, vir ceteroquin summus atque jurisconsultissimus, hanc commissoriam in pignoribus legem cum ista ante dicta veterum Romanorum fiducia prorsus eandem fuisse existimat, q) atque tanta semper & olim vbique fuit, & adhuc hodie est Cuiacii auctoritas, vt haec illius sententia fere in vulgus manarit. Nihil tamen fecius Jacobum nostrum hac in re per errorem lapsum esse, omnesque, qui illius auctoritatem sequuntur, in errorem induxisse, abunde probauit vir summus Jacobus Gothofredus r), atque satis superque euincunt differentiae insignes, quae intercedunt inter contractum fiduciae, atque commissoriam in pignoribus legem. Etenim per fiduciam, contractui pignoratitio adiectam, pignus mediante mancipatione vel cessione in iure ita ab debitore tradebatur creditori, vt hic statim illius fieret dominus s), quando vero pactum commissorium pignori adiciebatur, absque fiducia tamen, dominium pignoris remanebat apud debitorem, cessante vero eo in solutione, creditor rem oppignoratam commissam habebat, ejusque conlequebatur dominium. Praeterea creditor, contracta fiducia, dominus quidem fiebat rei oppignoratae & traditae, sed non proprie, perfecte & incommutabiliter, vt pote translato quidem in eum dominio, ast non & abalienato eo prorsus; etenim soluto sua die debito, vi pacti adiecti, remanebatur ab creditore pignus atque sic redibat ad dominum, quod erat ante, suum; cessante autem in

q) In Notis ad *Julii Pauli* Recept. Sentent. Libr. II. Tit. XIII. Oper. Tom. I. p. 432. item ad l. 81. D. de Contrah. Emt. Vendit. Tom. II. pag. 519. Editionis Parisiens. a. 1614.

r) In Comment. ad Cod. Theodos. Tom. I. Libr. III. Tit. II. Cap. I. pag. 252. § 3. sqq. sqq. Vid. *Jul. Paulus* Recept. Sentent. Libr. II. Tit. XIII. §. 3. apud Schultingium loc. cit. pag. 284.

in solutione debitore, rem oppignoratam creditor non retinebat, tanquam commissam, quantiuis ea etiam esset pretii, sed haecenus eam retinebat, vt jure suo sine vlla denunciatione eam vendere posset, ita tamen, vt debitor, venditione peracta, aduersus creditorem de superfluo, quod Hyperocha vocat Tryphonius t) haberet actionem u). Ast si pignori pactum commissorium adjiciebatur, cessante debitore in solutione, res seu pignus creditori simpliciter & abrupte, nullo justo pretio inito, nulla denunciatione praecua, nulla hyperocha praestita, committebatur, adquirebatur. Tandem commissorium in pignoribus legem singulari constitutione damnauit Constantinus M. minime vero fiduciam, durauit potius iste contractus diu post, prouti ipse Jacobus fatetur Cujacius x) atque ex Ambrosio, Codice Theodosiano, Sidenio & ex Legibus Longobardorum probauit, atque fortassis eo demum tempore abiit in defuetudinem, quo iustulit Iustinianus discrimina rerum mancipi & nec mancipi y) & Jus Quiritarium z). Differunt itaque vel maxime inter se inuicem contractus fiduciae atque lex pignorum commissoria. Ceterum quamuis fiducia male confundatur cum commissoria, atque hanc illa non contineat, hoc tamen negari non potest, olim fiduciam quoque sub lege commissoria dari potuisse, datamque fuisse vere, prouti monuit atque probauit, quem supra laudauimus, Jacobus Gothofredus, quem quoad hanc doctrinam consuluisse & legisse iuuabit vel maxime.

§. III.

t)	l. 20. D. Qui potior. in pignor. l. hypoth. adde <i>Jac. Cujacii</i> Observat. IV. 25.	Sent. Libr. II. Tit. XIII. loc. cit. p. 282.
u)	Cf. <i>Jul. Paulus</i> Recept. Sentent. Libr. II. Tit. XIII. §. I. & §. loc. cit. p. 283. 85.	y) Vid. Tit. tot. C. de Vfuscap. transformanda & sublata differentia rerum mancipi & nec mancipi.
x)	Not. I. ad <i>Jul. Pauli</i> Recept.	z) Vid. Tit. tot. C. de Nudo Jure Quirit. tollendo.

§. III.

*Commissoriam pignorum legem tanquam asperam damnauit
Constantinus M. Theodosius Junior, Justinianus.*

In Pandectis nostris nulla deprehenditur lex, nullum fragmentum, in quo commissoriae hujus legis fiat mentio, aut vnde possit cognosci, probata ea olim, nec ne? fuerit. Ea propter autem valde dubia hodie & controuersa & plena dissensionis inter viros doctos est quaestio, vtrum Jure veteri & Digestorum licita fuerit commissoria in pignoribus lex, nec ne? Atqui ejusmodi inter agentium negantiumque diffidia suspensae quaestiones vt plurimum quidem hodie ad liquidum deduci haud ita facile possunt, neque etiam ego in re tam obscura certi quid definire audeo. Nihilo tamen secius, quantum quidem conjectura augurari & adsequi possumus, eorum admodum probabilis mihi esse videtur sententia, qui commissoriam in pignoribus ante Constantini M. tempora apud veteres Romanos damnatam non fuisse existimant. Etenim qui extra corpus Justinianicum adhuc hodie supersunt Julii Paulli Sententiarum Receptarum ad filium Libri quinque singularem continent titulum, qui inscribitur: *De Lege Commissoria* a). Equidem probe scio, in ipsis sententiis, vel si maui, paragraphis, ex quibus hodie constat iste titulus, ipsius commissoriae legis nec volam apparere nec vestigium. Sed hoc integritati sanitatiq; inscriptionis, quam omnes agnoscunt harum Sententiarum editiones, nil nocet. Quis enim est, qui ignoret, istarum Sententiarum Receptarum libros non integros ad nos peruenisse, & superesse ex iis hodie tantum ea, quae Aniano, Gotho, placuit inde excerpere, desumpsisse autem eum ex iis non nisi ea, quae foro inseruire posse putabat b). Inseruire autem temporibus Aniani amplius foro non poterant ea, quae dicto loco scripserat Julius Paullus de Commissoria Lege, vt pote quae diu ante per Constantinum M. & per Co-

B

dicem

a) Libr. II, Tit. XIII.

b) Vid. *Anton. Schultingii* notas
ad *Jul. Paulli* Recept. Sen-tent. Libr. I, not. I, loc. cit.
pag. 213.

dicem Theodosianum penitus erat abrogata. Locutus itaque est Julius Paullus absque omni dubio dicto in titulo de lege commissoria, atque in specie de commissoria pignorum lege. Quae enim ex eo titulo adhuc hodie supersunt fragmenta, ad doctrinam de pignoribus & quae pignoribus adijungebatur olim, fiducia pertinent; quare quae de commissoria lege hoc titulo scripta fuerunt, atque perierunt, ad commissoriam pignorum legem omnia pertinuisse videntur. Sed locutus est Julius Paullus eo loco de commissoria pignorum lege, tanquam de re licita; atque ita ut existimem, ipsa suadet dicti tituli inscriptio, & consuetus iste veterum his in rebus loquendi modus. Etenim in Pandectis exstat titulus, qui inscribitur: *de Lege Commissoria*, c) mentionis scilicet venditionis, & quae in isto titulo leguntur veterum Ictorum fragmenta atque praecipua juris, commissoriam venditionum legem tanquam rem licitam adumbrant, e contrario autem tam in Codice Theodosiano d) quam Justiniano e) exstant tituli, qui de commissoria pignorum lege, tanquam illicita & damnata loquuntur, quorum tamen neuter simpliciter inscribitur: De Lege Commissoria, sed in Codice Theodosiano inscriptio tituli est: *de Commissoria rescindenda*, in Codice Justiniano autem: *de Pactis pignorum, & de Lege commissoria in pignoribus rescindenda*. Cum igitur Julius Paullus titulum istum, de quo nobis sermo est, inscripserit simpliciter: *de Lege Commissoria*, omissa, quae in duobus istis codicibus additur, voce: *rescindenda*; admodum est probabile, dixisse Paullum eo loco de commissoria pignorum lege, tanquam re licita, atque hanc conventionem Jure veteri & Digestorum apud Romanos damnatam non fuisse. Ita autem, ut existimem, conjectura quidem me ducit, sed ejusmodi, quam ipsa ista Constantini M. constitutio, de qua mox plura, adauget atque confirmat. Nimirum commissoria pignorum lex Juri naturae nequaquam quidem simpliciter aduersatur f), sed tamen ejusmodi est, qua

- c) Libr. XVIII. Tit. III.
 d) Libr. III. Tit. II.
 e) Libr. VIII. Tit. XXXV.

- f) Conf. *Samuel. de Puffendorf*
 Jus Nat. & Gent. Libr. V.
 Cap. X. §. XIV.

qua foeneratorum voracitas ad vtilitatem suam saepissime turpiter abutitur. Miseri enim debitores, fluctuantes inter spem, consulendi rebus suis, & metum, amittendae occasionis pecuniae mutuae ab foeneratoribus sumendae, per hos facili negotio inducuntur & coguntur, non tantum vt res suas pretiosissimas & tales, quae valore suo mutuam pecuniam vt plurimum altero tanto superant, pignori dent, verum etiam vt, dummodo eliciant, qua indigent, pecuniam, in hanc duram & asperam legem, qua ob non solum sua die debitum, dominio rei suae oppignoratae excidunt, non sine summo rei suae familiaris damno consentiant. Quo ipso quam saepissime fit, vt debitores, quibus res est angusta domi & curta suppellex, quique proinde non semper tempore praestituto mutuam pecuniam reddere possunt, rebus suis possessionibusque pretiosissimis per creditores suos priuentur prorsus, ne data quidem, aut restituta iisdem hyperocha, seu, vt loquuntur vulgo, plurisvalentia. Haec autem hujus commissoriae legis asperitas cum olim apud Romanos indies cresceret magis magisque, neque iam vnus tantum aut alter debitorum hac conuentione laboraret, sed eorum potius plurimi, ne dicam omnes, quoniam creditores haud amplius aliter, quam sub hac lege, mutuam dare pecuniam vellent: Constantinus M. omnem hujus commissoriae pignorum legis memoriam abolere decreuit, eumque in finem celeberrimam istam edidit & promulgauit constitutionem, quam tam Theodosius junior g) quam Iustinianus h) nobis seruaui his verbis: *Quoniam inter alias captiones praecipue Commissoriae (pignorum) legis crescit asperitas, placet infirmari eam, & in posterum omnem eius memoriam aboleri. Si quis igitur tali contractula omnia, hac sanctione respiret, quae, cum praeteritis, praesentia quoque depellit, & futura prohibet. Creditores enim, remissa, iubemus recipere, quod dederunt.* Concordat vtriusque Imperatoris Codex quoad haec celeberrimae hujus constitutionis

B 2

tionis

- g) In Codice Theodos. Libr. III. Tit. II. cap. vn. apud Jacob. Gothofredum Tom. I. p. 251. h) l. vlt. C. de Pignor. & de lege Commissor. in pign. rescind.

tionis verba legitima, praeterquam quod Justinianus ab initio ait: Quoniam inter alias captiones praecipue commissoriae *pignorum* legis crescit asperitas & q. f. r. Sed cum Codex Theodosianus tam ex antiquiore Joannis Sichardi editione i), quam ex recentiore Jacobi Gothofredi istud *pignorum* prorsus ignorent; absque omni dubio hoc vocabulum addidit Tribonianus, ideo tamen non reprehendendus. Constantinus enim M. hac sua in constitutione omnino loquitur de lege commissoria in pignoribus, atque in pignoribus tantum. Jacobus quidem Cujacius Imperatorem ea lege contendit commissoriam tam in pignoribus damnasse, quam in venditionibus k), Claudius contra Salmasius l) istam constitutionem non ad commissoriam in pignoribus, sed in venditionibus tantum pertinuisse, atque posteriora illius verba hoc modo scripta fuisse existimat: creditores enim re amissa jubemus recipere *pretium*, quod dederunt. Sed inuita veritate Cujacius aequae ac Salmasius haec omnia dicunt faciuntque. Etenim vocabulum: *pretium*, quo vnice nititur Salmasius, teste Jacobo Gothofredo m), nusquam apparet, neque in vllis Codicis Theodosiani editionibus, neque in Codice Justiniano. Deinde ea lege *creditores* ab Constantino M. jubentur, re amissa, recipere i. e. retro accipere, quod dederunt, quae voces, teste eodem Gothofredo n), proprie de mutuatitia pecunia dicuntur, de emptione venditione non item. Tandem lex commissoria ab legis latore *captio* dicitur, cujus *asperitas* indies *crescebat* magis magisque, quaque miseri debitores plurimum olim *laborabant* & strangulabantur, quae omnia de commissoria pignorum lege dici possunt, minime vero de commissoria in venditionibus. Corruunt proinde omnia ea, quae de hac Constantini M. lege perperam tradiderunt olim Cujacius atque Salmasius, viri ceteroquin summi & eruditissimi, atque celebris ista constitutio non, nisi de commissoria in pignoribus rescindenda

i) Libr. III. Tit. II. fol. 25. b.
k) Ad l. 81. D. de Act. Empt.
Vendit. Oper. Tom. II. p.
519. 20.

l) De Modo Vfurarum Cap. XIV.
p. 610. sqq.
m) Loc. cit. Tom. I. pag. 255.
n) Loc. cit. Tom. I p. 252.

denda loquitur. Ceterum per omnem istam constitutionem ejusmodi usus est legislator dicendi genere, ut hac lege non tam jus vetus renouasse, quam potius jus plane nouum introduxisse videatur. Captionem quidem nominat commissoriam pignorum legem, atque asperam & acerbam captionem, tantum autem abest, ut eam olim jam damnatam fuisse dicat, ut potius asperitatem illius indies *creuisse* magis magisque contendat. Abrogat proinde atque infirmat omnes ejusmodi conventiones, omnemque earum memoriam prorsus abolet, ira, ut prouidentiam suam, vimque adeo hujus suae constitutionis in tria diffundat tempora, etenim: *quae cum praeteritis*, inquit, *praesentia quoque depellit, & futura prohibet*. Itaque ad praeterita etiam facta reuocanda est haec Constantini M. constitutio, cujus temporis praeteriti haud opus fuisset nominatim facere mentionem, nisi commissoria pignorum lex olim licita fuisset, atque legislator, ob asperitatem summam istius captionis, ipsius reipublicae interesse existimasset, haec lege non futuris tantum dare formam negotiis, verum eam quoque nominatim ad praeterita reuocare o). Hanc autem Constantini M. de Commissoria rescindenda constitutionem Theodosius junior deinde Codici suo inferi curauit; quo ipso ea non tantum veluti renouata, sed etiam per confirmationem & promulgationem Theodosiani Codicis in Oriente per Theodosium juniorem, in Occidente autem per Valentinianum III. per omne, qua qua eo tempore patuit, imperium Romanum vim juris auctoritatemque obtinuit p). E Codice Theodosiano transtulit hanc constitutionem Justinianus in Codicem suum repetitae praelectionis, ut itaque illius auctoritas denuo hac ratione fuerit confirmata, atque commissoria in pignori-bus lex in Jure nouo Justiniano aequae prohibita sit & damnata, ac ea fuerit inde ab temporibus Constantini M. Taceo Jus Graeco-Romanum atque libros Basilicorum, utpote, qui nullam hodie vim legum, auctoritatemque in rebus liti-

B 3

busque

- o) l. 7. C. de Legib. & Constit.
Princip.
p) Conf. *Jacob. Gothofredi Pro-*

legom. Cod. Theodof. Cap.
III. pag. CIXXXVIII. sq.

busque disceptandis nullam habent, quibus tamen constitutio ista, non minus ac in Jure Justiniano, confirmata est 9).

§. III.

Commissoriam in pignoribus legem improbant Jus Pontificium, Jus Feudale Longobardorum, mores Germanorum hodierni.

Hactenus Juris Romani, tam antiquioris, quam recentioris & Justiniani de commissoria in pignoribus lege tradidimus decreta; quibus, quantum hoc loco fieri potuit, expositis, ad Jura recentiora Canonico-Pontificia, Feudalia Longobardorum, atque Germanica hodierna progredimur, visitari, quid haec Jura recentiora de ea constituent, quidque moribus nostris pravi rectique geratur. Quamvis autem imperium Romanum in occidente jam inde ab morte Valentiniani III. fere desierit atque tandem ab barbaris gentibus prorsus fuerit occupatum, nihilo tamen fecius Jacobus jam jam Gothofredus 1) probavit, Codicem Theodosianum per Gallias & Hispanias sub Wisigothis & Burgundionibus, & Francorum regibus primae stirpis, vim juris auctoritatemque suam retinuisse. Deinde, Justinianum, constat, Italiam atque Siciliam, Gothorum dominatu liberatam, iterum ditionis Romanae fecisse, infimul autem has terras corporis Juris, a se editi, necessitate obstrinxisse. Et quamvis postea Longobardi in Italia insederunt, nihilo tamen fecius, non solum in Exarchatu, sed etiam in ceteris provinciis, dominationi Longobardorum subjectis, Jus Justinianum auctoritatem retinuit suam, vel propterea, quod Longobardi, ad exemplum ceterarum barbararum gentium, provinciis populisque, ab se subactis, veteres leges & jura sua reliquerunt. Neque etiam postea, cum a Francis eorumque rege Carolo M. debellati Longobardi, Italiaeque regnum constitutum esset, Juri Justiniano vis abrogata est sua. Itaque semper in Italia post Justinianum usus Ju-

9) Libr. XXV. Tit. VII. de Di- r) In Prolegomen. Cod. Theod.
stra& Pignor. l. 62. Cap. VII. p. CXCv. sqq.

ris Justiniani permanfit s). Major tamen vſus Codicis & Novellarum, quam Pandectarum, fuit, clericis imprimis auctoribus, quorum praecipua jura ac privilegia in Codice & Nouellis continebantur t). Quae cum ita ſint, facile eſt ad exiſtimandum, commiſſoriam in pignoribus legem in Italia praefertim, ab antiquiſſimis inde temporibus ſemper odioſam atque illicitam fuiſſe, atque igitur Innocentium III. P. R. in epiſtola decretali, hac de re euulgata u), non tam jus nouum introduxiſſe, quam potius antiquum jus & vſitatum confirmariſſe & ad facta ſpecialia adplicariſſe. Longobardi deinde haec Juris Romani decreta ad feuda quoque adplicarunt, hoc modo, vt, debito ſua die non ſoluto, creditor ne quidem proprietatem rei oppignoratae & dominium directum illius ſibi poſſit habere, tanquam commiſſum, quamuis debitori dominium vtile, ſed ſub lege fidelitatis, relinquere velit x). Jura noſtra patria Germanica quod attinet, commiſſoriam in pignoribus legem olim apud majores noſtros improbatam non fuiſſe, euincunt medii aevi monumenta & exempla ab Joachimo Pottgieſſer allata y). Sed, ex quo Jus Romano Juſtinianeum in Germaniae fora introductum, atque in ſubſidium receptum eſt, damnauit eam tamen poſterior aetas, atque nominatim Receſſus Imperii anni 1577. z). Haud equidem ignoro, fuiſſe, qui commiſſoriam pignorum legem eo in Receſſu non in genere damnari, ſed Judaeis tantum interdici putarunt, ſed recte jam jam monuit beatus Auguſtinus de Leyſer a) verba dictae legis Imperii: *Wann aber dasſelbe den Rechten zu wider ſatis indicare, prohibitionem pacti commiſſorii in pignoribus generalem eſſe, atque eo in Receſſu, tituloque citato, qui loquitur:*

s)	Conf. Herm. Conringii Origines Jur. Germ. Cap. 20.	x)	I. Feudor. XXVII.
t)	Conf. Joann. Aug. Bachii Hiſtor. Jurisprud. Rom. Libr. IV. Cap. III. Sect. I. §. 2. 3. pag. 693. 94.	y)	De Indole & Natura Pignoris Sect. III. Cap. II. §. XXXV. p. 260. 61.
u)	Cap. Significante 7. X. de Pignoribus.	z)	Tit. XX. §. 5.
		a)	Meditat. ad Pand. Vol. III. Spec. CLVIII. pag. 167.

quitur: von Juden vnd ibren Wucher, ad Iudaeos tantum applicari, non exclusis per hoc Christianis. Praeterea non desunt hodie in Germania Jura Prouincialia atque particularia bene multa, quibus lex ista commissoria nominatim & expresse prohibetur, atque in Saxonia v. g. Electorali non tantum olim Augustus Elect. b). verum etiam Joannes Georgius I. c) omnes ejusmodi conuentiones, creditorem inter & debitorem pignoratitium initas seuera lege atque simpliciter damnarunt. Ceterum tamen iis in terris, vbi leges Romanae receptae non sunt, atque nominatim in Dania, eam legem adhuc hodie valere, me docuit Joann. Nicolaus Hertius d), atque Christianus Gottlieb Riccius V. C. singulari libello examinavit olim *Problema Juris Germanici: Num Pactum Commissorium circa pignora in Germanorum fora rursus sit inuebendum & approbandum?* e).

§. V.

Commissoria in pignoribus lex vtrum per jus jurandum conualescat?

Improbatur itaque commissoria pignorum lex tam Jure Romano, quam Jure & vsu fori hodierno, atque improbat ea, siue ab initio & in continenti siue ex interuallo pignori adjiciatur, cum eadem semper adfit iniquitatis ratio, atque Constantinus M. eam in genere damnarit, adeo, vt omnem illius memoriam aboleuerit. Quid autem, si ejusmodi pactio iurejurando debitoris fuerit firmata? De Jure Ciuili Romano haec res expedita est & definita, etenim conuentio, quae non habet vim obligandi, non tenet promittentem, etiam si accesserit

b) Vid. Torgauisches Ausschreiben de d. 8. May, 1583. Tit. Von Wucher vnd wucherlichen Contracten. Cod. August. T. I. p. 140.

c) Vid. Joann. Georgii I. Mandat ann. 1625. d. 28. April. von wucherl. Contra-

den. Cod. Aug. Tom. I. pag. 1124.

d) In Notis ad *Sam. de Puffendorf Jus Nat. & Gent. Libr. V. Cap. X. §. XIV. not. 4. p. 790.* ex *Godofred. Mascouii* editione.

e) Jen. 1743. in 4to.

rit iusjurandum, vt pote quod semper sequitur naturam atque conditionem negotii f). Ast si ex Juris Pontificii decretis aestimemus hanc quaestionem, omnino plurimum ea habere obscuritatis videtur. Etenim Pontifices tradunt: *seruanda esse iuramenta omnia, quae salua salute aeterna seruari possunt, & ad seruandum censuris ecclesiasticis iurantes esse adstringendos.* g) Posita autem & admissa hac regula, quaecunque negotia pactaue, quamuis penitus perleges ciuiles salutis publicae causa sint improbata, dummodo juris iurandi religione sint corrobata, vel inuita legum ciuiliu auctoritate conualescunt. Haec autem Juris pontificii decreta quid tandem ad nos, in quos fortassis, qui, meliora edocti, pontificiorum castra ante saecula deseruimus? Atque ita quidem est, deseruimus pontificiorum castra, sed deseruimus ea tantum in doctrinis, quae pertinent ad cultum diuinum, Juri vero pontificio nuncium neutiquam misimus, & quominus hoc fuerit factum, ipsorum Jctorum Protestantium effecit quodammodo auctoritas. Retinuit proinde Jus Pontificium apud ipsos etiam Protestantes vim juris auctoritatemque subsidiariam. Inprimis constat, Jctos nostros, paene dixerim omnes, vno veluti ore contentere, Jura Canonico-Pontificia in doctrina de iurejurando, speciatim etiam quoad istam ante traditam regulam, esse recepta, atque eo majori jure recepta, quo certius sit, agi hoc loco de peccato vitando. Ita docent Georg. Adam Struuius h), Benedictus Carpozuius i) Samuel Stryckius k) Conradus Rittershufius l) aliique plures. Quae cum ita sint, Commissoria in pignoribus lex, quamuis eam seuera lege damnarint Jura ciuilia Romana & hodierna, dummodo iurejurando sit corroborata, ob Juris Pontificii, de seruando iurejurando
C
omni,

- f) l. 5. C. de Legibus. Saxon. Part. II. Const. XII.
g) Cap. 28. X. de Iurejurand. def. 14.
Cap. 2. h. t. in Sext. Cap. 2. de k) In VI. Modern. Libr. XII.
Pact. in Sext. Tit. II. § 18.
h) In Exercitat. ad Pand. XVII. l) In Different. Jur. Ciuil. & Ca-
non. Libr. III. cap. 3. Libr. V.
i) Ad Constitutiones Elect. cap. 19.

omni, quod salua salute aeterna seruari potest, decreta, apud ipsos adeo Protestantes vsu fori recepta, omnino vim juris auctoritatemque habere videtur. Atque, vt dicam, quod res est, non desunt inter Protestantes viri, ceteroquin summi atque auctoritatis praecipuae, qui commissoriam in pignoribus legem iurejurando confirmari contendunt m). Alii, cum Joann. Henrico de Berger n), distinguendo omnem hanc rem expedire volunt, atque ejusmodi iusjurandum seruandum quidem esse ab jurante debitore, ipsum autem pactum commissorium per tale iusjurandum non confirmari existimant; vi cuius doctrinae ipse quidem debitor pignoratitius ex ejusmodi commissorio pacto, quod iurejurando confirmauit, obligatur valide, sed, ante diem solutionis si moriatur, heredes illius ex eo non tenentur. Enim vero, ipsam Juris Pontificii regulam: Seruandum esse iusjurandum omne quod salua salute aeterna seruari potest, haud equidem nego, praeterca etiam hoc lubenter concedo; istam regulam apud Protestantes vsu fori esse receptam; Nihilo tamen secius de ea idem dicendum esse existimo, quod veteres Icti Romani de Regulis Juris Romani tradiderunt. Atque Julius Paullus ad Plautium: *Non ex regula inquit o), jus sumatur, sed ex Jure, quod est, regula fiat.* Non igitur ex regulis jus sumendum, id est, promiscue iis ad causarum decisionem inniti, promiscue eas ad jus statuendum vsurpare, nullo delectu, non debemus; sed ex Jure, quod est, regula fieri debet, itaque, ad suam quamque juris speciem quaelibet regula restringenda, & si quando quaedam sese offerat in casu proposito, si qua aptari posse videatur & succurrat, illico recurrendum est ad rem subiectam, & ad jus, seu ad eam juris speciem, ex qua & ad quam eam regulam commentum sunt prudentes, nam, *simul*, pergit Julius Paullus, *vim in aliquo vitriata est, perdit officium suum.* Quae cum ita sint, omnes

- m) v. g. Luder Menke in Synopsi Theor. & Prax. Pand. Libr. XIII. Tit. VII. §. 4. Georg. Beyer in Delineat. Jur. Ciuil. secund. Ord. Pand. Libr. XIII. Tit. VII. §. 9. 10. & alii.
- n) In Oecon. Jur. Libr. III. Tit. II. §. XVI. not. 2. p. 597.
- o) l. i. D. de R. J. conf. Jacob. Gothofredus de Diuersis Regulis Juris. pag. 9. 10.

omnes eos, qui ob istam ante dictam Juris Pontificii regulam commissoriam in pignoribus legem, jure jurando confirmatam, validam esse in vita civili, nisi indistincte, certe ratione debitoris jurantis, contendunt, sub auctoritate Regularum juris perniciosè errare existimo, utpote qui, contra doctrinam Julii Pauli, ex regula Jus sumunt, non autem ex Jure regulam faciunt. Sed quis tandem, inquires fortassis, istius Juris pontificii regulae verus est sensus, aut quid statuendum de commissoria pignorum lege, jurejurando confirmata? Dicam, quid sentiam, vel potius, quid senserit olim, & qua ratione quaestionem hanc controversam composuerit Vir summus, Justus Henningius Boehmerus p). Nimirum negotia Jure civili inuvalida, sed tamen jurejurando confirmata, cum non vnus omnia ejusdemque sint conditionis, ab b. Boehmero in duas rediguntur classes, atque *vel absolute per leges civiles sunt prohibita, adeo, ut ne arbitrio agentium quidem relictum, vtrum valere debeant nec ne? vel saltem non valent & improbantur per leges in fauorem agentium, qui tamen huic juri pro se introducto renunciare possunt.* Hanc posteriorem classem quod attinet, si ejusmodi negotio accesserit jusjurandum, etiam si alias & de Jure civili nullum sit atque inuvalidum, tamen vi juris jurandi & ob Juris Pontificii hac in re auctoritatem conualescit. Ita v. g. pactum futurae hereditatis renuntiatium de Jure civili inuvalidum est q) de Jure Canonico tamen atque hodie ejusmodi renunciatio, jurejurando firmata, conualescit r), porro alienatio fundi dotalis de Jure Civili non subsistit, etiam si vel maxime vxor consentiat s), valet tamen hodie & ex Juris Canonici principiis si accesserit jusjurandum t) & q. l. r. Ast ea negotia quod attinet, quae per leges civiles absolute prohibita, quaeque ab libero contrahentium arbitrio non dependent, aut quae tertio praejudicium faciunt,

C 2

p)	In Jure Ecclesiast. Protestant.	r)	Cap. 2. de Pact. in Sexto.
	Tom. I. Lib. II. Tit. XXIV.	s)	l. vn. § 15. & princ. J. Quib.
	§. XXIX. sqq. pag. 1280.		alien. lic.
	sqq. sqq.	t)	Cap. 28. X. de Jurejur. cap. 2.
q)	l. vlt. C. de Pact.		Eod. in Sexto.

ciunt, hæc inquam, prouti longe lateque probauit b. Boehmerus u), etiamsi accesserit iusjurandum, non conualescunt. Atque ista inprimis negotia, quæ simpliciter per leges prohibita sunt, nec in arbitrio paciscentium posita, qui tandem per iusjurandum conualescere possunt? Qui promittit aut facit, quod Jura nostra fieri vetant, in sanctitatem legum publicarum turpiter peccat, jus autem jurandum efficere non potest, vt transgressio legum non sit transgressio legum. Sed commissoria pignorum lex ejusmodi est negotium, quod Jura ciuilia simpliciter damnarunt, atque cujus ipsam adeo memoriam aboleuit Constantinus M. atque igitur per iusjurandum conualescere nequit non obstante ista Juris Pontificii regula ab initio tradita. Atque, si dicendum, quod res, hanc sententiam, hæctenus traditam, ipse tuetur Innocentius III. P.R. x) prouti non tantum b. Boehmerus probauit y), verum ipse adeo Jacobus Cujacius, qui hæc de re ait z). Itaque non habita ratione pactionis hujus, vel iurijurandi, quo obfirmata est, censet Romanus Pontifex, quandocunque oblata debitori pecunia, etiam longe post diem solutioni dictum, & fructibus pignoris, a creditore perceptis, imputatis in sortem, debitori esse restituenda prædia pignorata.

§. VI.

Vtrum conueniri possit, vt, sua die non soluto debito, creditor sibi habeat pignus iusto pretio tunc constituendo?

Improbatur itaque atque damnatur prorsus Commissoria in pignoribus lex, siue eam aestimemus secundum Juris Romano-Justiniani, siue secundum Juris Canonico-Pontificii, Juris Feudalis Longobardici, aut denique Juris Germanici hodierni decreta, atque improbatur ea lex, etiamsi iurejurando fuerit confirmata. Quid autem, si conuenerit creditori cum debitore pignoratio, vt sua die non soluto debito, creditor sibi habeat pignus, sed iusto pretio tunc constituendo? Et enim

u)	Loc. cit. ab §. XXIV. ad §. XXXII.	y)	Loc. cit. §. XXV.
x)	Cap. 7. X. de Pignorib.	z)	In Recitationib. ad cap. 7. X. de Pign. Oper. Tom. III. p. 229.

enim hujusmodi conuentio differt vel maxime ab commissoria pignorum lege, adeo, vt, cadat ea, an recto stet talo, ex his hactenus expositis Juris decretis dijudicari nequeat a). Est autem ejusmodi conuentio nil aliud, nisi pactum de ineunda certo casu creditorem inter & debitorem emtione venditione. Potestne vero debitor rem oppignoratam vendere, eamque creditori praesertim suo vendere? Vtique potest, non tantum ideo, quia debitor rei suae, quamuis oppignoratae, dominium retinet, verum etiam, quia Jura nostra hanc ei potestatem expresse concedunt, prouti ex Tryphonio b) discimus, item ex Julio Paulo c) & Vlpiano d) atque hac in re vel maxime inter se inuicem differunt fiducia veterum Romanorum & pignus, quorum vtrumque quidem vendi potest ab debitore, sed creditori tamen debitor fiduciam vendere non potest e), vel ideo, quia fiduciae dominus est creditor, pignus autem ei vendere potest, quia creditor illius dominium nondum habet, sed tamen illud mediante emtione venditione consequi potest. Sic itaque valet conuentio, de pignore creditori vendendo, si debitor intra certum tempus non soluat, sed *justo tamen pretio tunc constituendo*. Atque ita olim jam jam hanc rem definiuit Marcianus, Ictus, *Potest, inquit f) ita fieri pignoris datio, hypothecaeue, vt si intra certum tempus non sit soluta pecunia, jure emtoris possideat rem, justo pretio tunc aestimandam, hoc enim casu videtur quodammodo conditionalis esse venditio, & ita Diuus Severus & Antoninus rescripserunt*. At, quid si conuenerit, vt, cessante in solutione debitore, creditor sibi habeat pignus pro pretio, non tunc demum constituendo, sed potius eo *quod ab initio fuerit constitutum*. Valere ejusmodi conuentionem,

C 3

existi-

- a) Cf. *Joann. Henr. de Berger* d) l. 7. §. 6. D. de Donat. inter
Oecon. Jur. Libr. III. Tit. II.
§ XVI. not. 4. n. 1. pag. 597.
- b) l. 12. pr. D. de Distract. Pign. e) Cf. *Jul. Paulus* Sentent. Re-
cept. Libr. II. Tit. XIII. §. 3.
- c) l. 20. §. ult. D. de Pignorat. f) l. 16. §. 9. D. de Pignorib.
Act. & Hypoth.

existimat Georgius Adam Struuius g) negat contra Vlricus Huberus h), partim, ob damnatam per Constantinum M. commissoriam pignorum legem, partim ob classicum Marciani locum paullo ante adductum. Etenim lex commissoria in pignoribus prohibetur ab Constantino M. ob asperitatem suam, qua creditor debitorem, inopia anhelantem, cogit recipere legem amittendi pignoris, cum nihil ei negare auit, dum est in pecuniae quaerendae momento. Non autem multum interest, pacificatur, vt pro summa credita pignus amittatur, an pro summa, in quam eo momento contentiat debitor; hic enim eadem facilitate, qua volet, pro pecunia credita rem amittere, consensus est, vt amittat eam pro summa specialiter exprimenda. Marcianus autem dicto loco expresse; vt, inquit, si intra certum tempus non sit soluta pecunia, iure emtoris possideat rem, iusto pretio *tunc aestimandam*, neutiquam vero, ab initio iam constituto & definito. Sed fortassis ii demum rem acu tetigisse videntur, qui neque Struuii adfirmantis, neque Huberi negantis, vnice tumentur sententiam, e contrario vero quaestionem hanc controuersam eo modo definiunt, quo definiuit eam olim Augustinus de Leyser, qui: *ego, inquit i), si pretium constitutum tempore initi pacti non fuit infra veram rei aestimationem, subsistere pactum pacto. At si pignus tempore pacti plus valuit, manifesta fraus fit legi 3. C. de Pact. Pignor. talisque conuentio merito infirmatur.*

§. VII.

De Lege Commissoria Emptionis Venditionis, & quid eo nomine contineatur?

Hactenus de Commissoria in pignoribus lege; quibus, quantum hoc loco fieri potuit, expositis, ad alteram huius dissertationis sectionem progredimur, ad legem, scilicet, commissoriam emptioni venditioni adjectam. Est autem ea pactum, quo

- g) In Exercit. ad Pand. Exercit. i) Meditat. ad Pand. Vol. III. Medit. § 53. CLVIII. Coroll. I. pag. 171.
 h) In Praelect. ad Pand. Libr. XX, Tit. I. §. 15.

quo id agitur emtorem inter & venditorem, vt, si intra certum tempus pretium non soluatur, res sit inempta k). Intra certum, inquam, tempus diemue, atque sic solet plerumque conueniri. Ceterum tamen formula hujus commissoriae non semper, nec necessario adjecto die certo concipitur, imo potius, potest etiam simpliciter, atque hoc veluti modo conueniri, vt, si pretium non soluatur, res sit inempta; item, vt, nisi intra duos menses pretii pars dimidia, & intra alios duos menses reliqua pars pretii dimidia soluatur, res sit inempta. Quin imo, *in commissoriam*, inquit Vlpianus l), *etiam hoc solet conuenire, vt, si venditor eundem fundum venderet, quanto minoris vendiderit, id a priore emtore exigat.* Enim vero his Vlpiani verbis continetur quidem commissoria venditio, sed ejusmodi pactum commissorium, quocum praeterea aliud nouum conjunctum est pactum, vi cuius, si venditor, priore emtione ob non solutum sua die pretium rescissa, eundem fundum vendiderit alii, quanto minoris vendiderit, id a priore emtore exigere potest. Est autem hoc pactum in emtione venditione eodem modo, vt istud antea dictum in pignoribus, *commissorium pactum*, id est, ejusmodi, quod facit rem committi alteri, & desinere ejus esse, cujus fuit antea, etenim in venditionibus facit, existente conditione, vt desinat esse emptoris, in pignoribus autem, vt desinat esse debitoris. Ceterum tamen ideo, nolim, existimes, commissoriam venditionum eadem ratione, ac in pignoribus esse prohibitam & damnatam in Jure nostro, prouti, Jura antiquiora quod attinet, Jacobus olim Cujacius tradidit, aut Constantinum M. vti Claudius Salmastius vult, in ista celebri constitutione emtionum venditionum damnasse commissoriam. Vtrumque hunc horum duum virorum celeberrimorum errorem tetigi jam jam atque notaui alio hujus libelli loco, nec vacat repetere, quae hac de re diximus supra. Adde potius asperitatem summam capitionemque, quae improbandae legi commissoriae in pignoribus ansam dedit, cessare in commissoria venditione. Lex enim commissoria in pignoribus misero debitori

k) l. 2. D. de Lege Commissor. l) l. 4. §. 3. D. Eod.

bitori dominium rei suae pro minima saepe quantitate, atque igitur magno ipsius cum damno, auferit. Ast in emtione venditione commissoria lex domino priori, id est, venditori quodammodo reseruat dominium, idque nullo cum damno emtoris, qui, licet, vi hujus pacti, dominio rei emtae, ob non solum sua die pretium, excidat, hoc tamen facto ipsum, quod promisit pretium, amplius soluere non tenetur. Est itaque Lex Commissoria emtionum venditionum licitum pactum atque honestum, quod, quantum quidem constat, inde ab antiquissimis temporibus apud Romanos in usu fuit, atque etiam hodie usu fori frequentatur perpetuo & fere quotidiano.

§. VIII.

Vtrum emtio venditio sub lege commissoria inita, pura sit, an conditionalis?

Emtionibus itaque & venditionibus recte bene additur lex vel pactum commissorium, quo ipsius emtionis natura veluti informatur. Etenim ejusmodi conditio si non est adjecta, etiam si pretium ab emtore sua die non sit solum, ipsa tamen emtio exinde non statim redditur nulla, neque rei venditae & traditae est repetitio, sed locus tantum est actioni ex vendito ad adimplendum contractum per solutionem pretii m). Ast, lex commissoria emtioni venditioni si fuerit adjecta, atque pretium sua die ab emtore non solum, vi hujus pacti committitur atque finitur emtio in honorem venditoris & in emtoris poenam. Quae cum ita sint, jure quaeritur meritoque, vtrum commissoria lex emtionem venditionem faciat conditionalem, an vero non obstante ea contractus possit esse purus? Qua de re Ulpianus scribit n). *Si fundus commissoria lege venierit, magis est, vt sub conditione resolui emtio, quam sub conditione contrahi videatur.* Atqui sub conditione resolui & contrahi differunt a se inuicem. Sub conditione quando contrahitur venditio, statim ab initio ea est conditio- nalis; sub conditione vero resoluitur, quae initio pura est, existente

m) l. 14. C. de Rescind. Vendit. n) l. 1. D. de Leg. Commiss. l. 12. C. de Rei. Vindicat.

existente conditione autem & ex post facto fit conditionalis. *Magis itaque est*, inquit Vlpianus, ejusmodi commissoria venditio vt sub conditione *resolui*, quam sub conditione *contrahi* videatur, id est, nisi aliter expresse fuerit actum, vt pura sit venditio, non conditionalis. Quod si vero pura est emtio venditio, sub lege quamvis commissoria contracta, nullum est dubium, quin ex ea omne periculum statim sit emtoris o), atque dominium, facta traditione, si venditor verus fuerit dominus, in emtorem transeat, alioquia saltim vsucapiendi conditio. Cumque emtor per traditionem rei emtae dominus sit factus, vel saltim ob bonam fidem iustumque titulum loco domini illius possessor, consequens est, vt, pendente conditione, tanquam dominus fructus omnes, naturales, industriales, ciuiles, percipiendo suos faciat p). Atque haec omnia ita, vt dixi, se habent ideo, quia emtio venditio sub lege commissoria contracta, pura est, non obstante commissoria conditione emtioni adiecta. Ceterum tamen nulla iuratio impedit, quo minus lex commissoria conditionalem quoque possit facere venditionem; sed qui hoc agunt, vt verbis claris & expressis, quidquid agunt, circumscribant atque definiant, necesse habent; hoc enim nisi fuerit factum, magis est, vt sub conditione resolui emtio, quam sub conditione contrahi videatur, ait, vt diximus, Vlpianus.

§. VIII.

Quis sit exitus commissoriae venditionis? ostenditur.

Expensis plerisque omnibus, quae pertinent ad declarandam formam rationemque commissoriae venditionis, age, nunc illius exitum consideremus & effectus, quos omnes ipsa definitionis verba haec, vt pretio sua die non soluto res sit in emta, indicant quidem, sed strictim tamen. Vix autem opus est, dici, quod liquet per se, commissoriae nempe venditionum legis effectus se exlerere non posse, nisi conditione vere existente, id est, nisi emtore debitore in solutione pretii cessante. Non prius autem dici potest, emtorem in solutione cessare, nisi tempus, quod adiectum est, omne sit preterlapsum

o) l. 2. D. Eod.

p) l. 4. §. 1. l. 5. D. Eod.

psum profus. Quodsi igitur emtorem inter & venditorem conuenerit: *vt, nisi in diebus triginta pretium esset solutum, inemptus esset fundus*, non prius emtor in solutione cessare, aut, quae adjecta est, conditio existere dici potest, nisi praeterlapsis profus diebus istis triginta in conuentione praefinitis. Sed hic eleganter quaerit Marcellus q), hodieque, nam res usum habet, quaeri potest: an dies intercalaris augeat ejusmodi in conuentione istorum triginta dierum numerum? Quodsi naturam temporis atque diei spectemus, dies intercalaris aequae dies est, ac ceteri. Sed in Jure tamen nostro propter intercalationem pro die non habetur, seu potius biduum istud, quod in Bissexto est, censetur pro vno die, quemadmodum Celsus nos docet r). Quapropter in nundinis, mensibus, annis, quorum tempus civile est, dies intercalaris numerum dierum non augeat, nec actio, cui annus Jure civili praescriptus est, eo anno, quo intercalatur, extracta erit pridie Kalend. Januarii sed ipsis potius Kalendis. Civiliter itaque dies intercalaris numerum non augeat; naturaliter, vt intercedit, ita augeat: quare si quis dicat, intra dies decem, viginti, triginta & s. p. in numerum quoque intercalaris computabitur, quoniam verum est, qui ita dixit, respexisse ad computationem dierum naturalem, non civilem. Atque ita etiam Marcellus quaestionem hanc, num in lege commissoria dies intercalaris numerum dierum augeat, aut, vtrum intercalaris emtori proficiat? definiuit atque composuit. Etenim, *mibi*, inquit, *contra videtur*, nisi tamen, quod vtiq; excipiendum videtur, pacifices expresse significauerint, se his, quos praescriperunt, diebus intellexisse tempus legitimum, non naturale, vt si dixerint, *intra triginta dies, id est, mensem*, tunc enim intercalaris dies proficiet emtori, & non computabitur, prout Cornelius van Bynkershoek monuit atque probauit s). Sed non necessario, neque etiam semper adjecto die certo formulam hujus commissoriae concipi, suo jam jam loco dixi, atque infimul monui, etiam simpliciter, atque hoc veluti modo posse

q) l. 2. D. de Diuers. tempor.
praescript. Conf. *Cornel. van* r)
Bynkershoek Obseruat. Libr. s)

IV. cap. VIII.
l. 98. pr. D. de V. S.
loc. cit. Libr. IV. Cap. VIII.

posse conueniri: vt, cessante in solutione emtore, res sit in-
 eunta. Hoc autem si fuerit factum, quo tandem tempore
 conditio existere, aut quando dici potest emtor in solutione
 cessare? Non prius, nisi postquam emtor in mora fuerit con-
 stitutus, postquam commiserit moram. Est autem mora inju-
 sta cessatio ejus, qui, jure interpellatus, non soluit debitum.
 Etenim, vt mora sit, non sufficit, peti quid posse, & non sol-
 ui; sic enim debitor non impingit in jus obligationis, qua non
 actum est, vt debitori necessitas sit, vltro soluendi, sed vt cre-
 ditoris arbitrium sit, quando petat; mora vt sit, necesse est,
 cum jure petitum est, sine causa non esse solutum. Nam cum
 de mora disputamus, non quaeritur, quae sit potestas verbi,
 sed quae sit mora, jure iudicioque emendanda ideo, quia in-
 iuria nocuit. Haec vero est mora personae, quae, jure inter-
 pellata, sine causa cessat, quod debet, facere t). Vt ita-
 que, si quando nullus commissoriae adiectus sit solutionis dies
 certus, qui, si adsit, interpellat pro homine u), conditio
 existere possit, emtor, necesse est, vt committat moram, id
 est, vt, interpellatus quamuis ab venditore, nihilo tamen se-
 cius sine causa cesset in solutione x). Sed *sine causa*, in-
 quam. Etenim emtor, qui paratus est exsoluere omnem pe-
 cuniam reliquam, sed, quominus id fiat, ex causa iusta vel
 impeditur vel prohibetur, non impingit in jus obligationis,
 nec in mora est, atque igitur in legem venditionis commissis-
 se in mora est, atque igitur in legem venditionis commissis-
 se dici non potest y). Quid autem si pars pretii, tertia v. g.
 vel dimidia, iam sit soluta ab emtore, atque igitur non nisi pars
 aliqua pretii, fortassis minima, reliqua sit, quid, si cesset emtor
 in solutione hujus partis, vtrum ejusmodi cessatio potest effi-
 cere, vt existat conditio, aut, vt dici possit, commississe em-
 torem in legem venditionis? Vtique efficere potest. Quod si
 itaque conuenit emtorem inter & venditorem, vt, nisi intra
 duos menses pars pretii dimidia, & intra alios duos menses reli-

D 2

qua

- t) Cf. Gerard Noodt de Foeno- x) l. 32. pr. D. de Vfur. l. 23. D.
 re & Vfuris Libr. III. Cap. IX. de O. & A. cf. Jacob. Cujacium
 Oper. T. I. p. 216. ad Africanum VII.
 u) l. 12. C. de Contrahend. Sti- y) l. vlt. D. de Lege Commissor.
 pulat.

qua pars pretii dimidia solvatur, res sit inempta; etiam si emptor priorem sua die soluerit dimidiam, si tamen cessat in solutione dimidiae reliquae, non committit tantum in legem venditionis, verum etiam perdit, quam numeravit jam, pretii partem dimidiam, z) prouti videbimus infra. Atque sic intelligimus, spero, vim omnem potestatemque verborum venditionis commissoriae: si pretium sua die non sit solutum. Quod si vero haec conditio existat vere, quid tum? Res est inempta, ait conventio vel lex commissoria, id est, ipsa emptio venditio nulla est atque inualida. Non tamen necessario & absolute, nam venditor, si velit, hoc suo jure & commodo uti potest, si nolit, non cogitur, a) cujus rei Pomponius hanc duplicem reddit rationem, b) nimirum: *quia id venditoris causa caueretur*, & deinde alteram: *si aliter acciperetur, exusta villa, in potestate emptoris futurum, ut non dando pecuniam inemptum faceret fundum, qui ejus periculo fuisset*. Venditor itaque statim atque commissoria lex est, statueret debet & declarare, utrum commissoriam velit exercere, an potius pretium petere. Quoniam vero, quod ab initio est voluntatis, ex post facto fit necessitatis, venditor variare non potest, atque v. g. commissoriae legi si renunciauit palam, aut, quod idem est, tacite, petendo pretium, ad commissoriam deinde amplius redire non potest, prouti nos docent Papinianus c). atque Hermogenianus d).

§. X.

Qua actione venditor jus suum exequi possit? ostenditur.

Quod si igitur venditor, existente conditione, jure suo uti se velle, declaravit, emptor autem, resoluta culpa sua emptio venditione, rem emptam & traditam reddere nolit; qua tandem actione venditor jus suum exequi potest? Explorati Juris est, cujus veritatem vix ipse Carneades infringere potest, pacta, bonae fidei contractibus *in continenti*, id est, statim, valente veluti negotio, & priusquam ad alia partes diuertant, *adjecta inesse*

z) l. 4. §. 1. D. Eodem,

a) l. 3. D. Eod.

b) l. 2. D. Eod.

c) l. 4. §. 2. D. Eod.

d) l. 7. D. Eod.

in esse contractibus, id est, iis contineri seu misceri, adeo, ut eorum veluti constituent partem, & eodem, quo ipsi, aestimantur jure, & actiones ex iis descendentes informant ad alium modum, quam se haberent, si pacta ista non essent adjecta. e). Itaque ipsi adeo veteres Romani ex pacto bonae fidei contractui in continenti adjecto dabant actionem, & eandem quidem, quam producebat ipse contractus, cui erant adjecta, ut igitur hac actione agi possit ad servandum contractum, atque singulas illius partes, proinde etiam ad servandum pactum contractui in continenti adjectum, utpote quod ei inest, & pro eius parte habetur. Quae cum ita sint, si quando emtioni venditioni pactum commissorium in continenti fuerit adjectum, si pretium ab emtore sua die non fuerit solutum, atque venditor jure suo uti velit, convenire potest emtorem actione ex vendito. Atque ita etiam Ulpianus, qui: *ex vendito actionem competere*, ait f) sed additis simul atque praemissis his verbis: *jam decisa quaestio est*. Haec autem cui bono? ideo scilicet: Proculianos inter atque Sabinianos olim in eo erat controversia, utrum, emtione venditione sub lege commissoria, aut etiam additionis in diem, inita, existente conditione ad repetendam rem venditam actio venditi adhibenda sit, an vero actio in factum praescriptis verbis. (†.) Sabiniani actionem ex ipso contractu emtionis descendentem competere existimabant, g) ob rationes fortassis paullo ante adductas. Negabant contra Labeo, h) atque Proculus, i) quoniam, quae ex contractu descendunt actiones, ad adstringendum eum sint inuentae, nec proinde, finito eo, obtinere queant. Itaque malebant dare actionem praescriptis verbis, solitam obtinere, quoties alii actioni certae locus non est. Ceterum quoad hanc controversiam: *Verissima*, inquit Gerardus Noodt, k) *fuit Sabini sententia, etsi Proculi, tanquam tutior,*

D 3

e)	l. 7. §. 5. D. de Pact.	ii. §. b. D. de Action. Emt. Vendit:
f)	l. 4. pr. D. de Lege Commis.	
(†.)	Cf. <i>Godofred. Mascovius de Sect. Sabinian. & Proculian: Cap. IX. §. XI. pag. 190. 91.</i>	h) l. 50. D. de Contrahend. Emt: Vend:
g)	l. 6. D. de Rescind. Vendit: l.	i) l. 12. D. de Praescript: Verb: de Pact. & Transactionib:
		k)

tior, usu magis obtineret, donec Sabini quoque sententiam rescripto suo probarunt Impp, Severus & Antoninus. l). Ita vero factum fuit, vt tandem vtraque reciperetur sententia, tum Sabini, tum Proculi teste Julio Paulo m) & Alexandro Imp. n). Est autem in Jure Romano actio praescriptis verbis, vel, quod idem est, in factum, quae non habet certam formulam ac solemnem, vti illae ex certo & nominato contractu descendentes, sed quae magis rem gestam verbis demonstrat, atque causam suam & originem a contractibus habet innominatis, in quibus Jure civili non erat prodita actio certa & nominata, cum tamen justum esset, aliquam recipi. Sed, vt fit, postea latius porrecta est ejus vtilitas, prorsus, vt siue nulla, siue aliqua esset actio, sed de qua dubitaretur, ejus incerti euitandi gratia tutius ageretur praescriptis verbis, siue in factum actione o). Sed vtraeque tamen hae actiones non nisi in personam sunt, quibus proinde venditor aduersus emptorem tantum agere potest, nequaquam vero, si forsitan emptor delitit possidere, aduersus tertium quoque possessorem. In Jure igitur nostro num quae realis prodita est actio, qua experiri poterit venditor? num ei forsitan rei vindicatio dabitur, qua jus suum exequi poterit? Rei vindicatio, id quod inter omnes constat, vni datur domino, alii non datur. Itaque, quis sit dominus rei, de qua controuertitur, quid actum sit emptorem inter & venditorem, disquirendum est, non enim vno modo concipitur lex commissoria. Nempe verba, quibus lex commissoria emitioni venditioni adjicitur, vel *directa* sunt, & *in personam venditoris concepta* v. g. res sit inempta, venditori liceat rem vindicare, rem suam recipere & q. s. r. atque tunc, quamuis res emta ab initio tradita sit emptori, nihilo tamen secius, existente conditione, dominium vltro ad venditorem pertinet, fictione juris, ac si venditio nunquam contracta fuisset, & dominium rei sine causa traditae a venditore nunquam abiisset; qua

Cap. XI. Oper. Tom. I. pag. n) 1. 2. C. de Pacti: inter emptor:
344 & vendit:

l) 1. 4. pr. D. de Lege Commiss.

o) 1. 1. l. 2. l. 3. D. de Praescripti: Verb:

m) 1. 6. D. de Rescind: Vendit:

quare venditori non in personam tantum actio, sed in rem quae danda est, atque ipsa adeo rei vindicatio; p) vel paciscentes ejusmodi vli sunt verbis, quae *indirecta sunt & obliqua, quae factum emtoris inuoluunt & in illius personam concepta sunt* v. g. vt, nisi pretium intra certum tempus sit solutum, res emta restitueretur, reuerteretur. Atque tunc venditor, nisi forsitan precariam tantum possessionem tradidit, non habet rei vindicationem, sed actionem tantum personalem v. c. ex vendito, q) quia per traditionem dominium pure transtulit, & pactus est, vt ad se, commissa lege, reuerteretur; quod sine traditione ex pacto tali fieri non potest, dominia namque jure ciuili non pactis, sed traditionibus transferuntur. Sed satis de actionibus ipsis, quibus venditor, existente conditione, jus actionis persequi potest. Restat vt, ad quid his actionibus agi possit ab venditore, paucis adhuc ostendamus. Petit autem venditor actor, vt reus emtor condemnatur atque cogatur restituere rem ipsam cum fructibus, atque resarcire damnata in re vendita data. r) Quid autem, si emtor arrham dederit, aut pretii promissi partem aliquam, num potest repetere arrham, aut partem pretii iam solutam? Non potest, sed perdit vtrumque, s) quo tamen casu emtor fructus, quos percepit, lucratur, atque hoc, Vlpianus ait: t) esse humanitatis. Atque haec arrhae datae pretiique soluti amissio nonnullis quidem hodie admodum dura esse videtur, *sed ea est*, inquit Luder. Menckenius u) *fidei violatae poena, a Germanorum tenacitate in fide tuenda haud quaquam aliena, ac proinde moribus vniuersalibus non abrogata.* Ceterum haec omnia hactenus tradita, iniquies fortassis, recte bene se habent, si commissoria lex emtionis in continenti fuerit adjecta, atq, si ex interuallo fuerit adjecta, non inest contractui, neque parit aut informat actionem, quippe cum

- p) l. vlt. D. de Lege Commissor: pag. 650.
 q) l. 4. pr. D. Eod. cf. *Gerard:* r) l. 4. pr. h. s. D. Eod.
Noodt Comment: ad Pand. s) l. 6. pr D. Eod.
 Lib. XVIII. Tit. III. Oper. t) l. 4. §. 1. D. Eod.
 T. II. p. 314. Joan Henr. u) InSynopsf. Theor. & Prax. Pandat. Libr. XVIII. Tit. III. §. V. pag. 414.
 de Berger Oeconom. Jur. Libr. III. Tit. V. §. VII. n. 1.

cum non det contractui legem, ergo nudum est pactum, quod non censetur contractus parte aut jure. Atque ita quidem est secundum Jura ciuilia Romana, aut nostris temporibus quaelibet pacta animo deliberato inita validam producant obligationem & actionem, ergo etiam pacta ex interuallo contractui adjecta. x)

§. XI.

Conclusio.

Expositis plerisque omnibus ad intellectum commissoriae emtionum venditionum legis pertinentibus, reliquum esse videtur, hic subungere, commissoriam hanc plerumque quidem, sed tamen non necessario semper & absolute in honorem venditoris atque in poenam emtoris concipi, imo potius, eodem jure, quo conueniunt inter se emtor & venditor, vt, sua die non soluto *pretio*, res sit inempta, vice versa conueniri quoque potest, emtoris in honorem & in poenam venditoris, vt, *merse* sua die non exhibita, emtio sit nulla. Sed non adeo frequens in vita ciuili est ejusmodi emtio commissoria, eamque ob causam Jura nostra illius nullam in specie faciunt mentionem. Nam, *quae semel aut bis existunt*, inquit Julius Paullus y) *ea praetereunt leges*. Praeterea explorati juris est, locationem conductionem proximam esse emtionem & venditionem, iisdemque constare juris regulis, z) atque sicuti emtionem, ita & locationem sub conditione fieri posse. a) Vix itaque opus est, addi, locationem quoque conductionem sub lege commissoria posse iniri. Quin imo, cum Jura nostra, non, nisi in pignore damnarint prorsus commissoriam legem, praeter emtionem, & locationem ejusmodi pactum aliis quoque contractibus, v. c. permutationi, contractui aestimatorio potest adjici, prouti recte dixit atque probauit olim Samuel Stryckius. b) Hoc autem si fuerit factum, vis omnis atque potestas ejusmodi commissoriae iisdem ex principiis dijudicanda, quae hactenus de commissoria emtionum venditionum lege tradidimus & explanauimus.

x) Conf. Luder. Menken loc. 2) l. 2. D. Locat. Cond.
cit. Libr. II. Tit. XIV. §. VI. a) l. 20. pr. D. Eod.

& IX. pag. 82. 84.

y) l. 6. D. de Legibus. item l. 3.
l. 4. l. 5. D. Eod.

b) In Vfu Moderno Tom. II.
Libr. XVIII. Tit. III. §. X.

P. 357. 58.

* * *

DISSERTATIONIS DEFENSORI
DOCTISSIMO & POLITISSIMO

S. P. D.

PRAESES.

Et si vnus ex omnibus minime sum accommodatus ad benevolentiam aliorum blanditiis & assentationibus colligendam, quoniam intelligo, pessimum eas veri affectus esse venenum; insimul tamen hoc etiam scio, iustas cui debitasque denegare laudes, admodum esse inciuile & injustum. Fraudarem autem Te debita laude, Respondens doctissime, nisi publice profiterer, me omnia ea, quae in iis, qui litteris se consecrarunt, vehementer optare soleo, ingenium, scilicet, docile, doctrinae studium egregium, humaniorumque litterarum scientiam non vulgarem, in Te ab eo statim tempore, quo in disciplinam nostram venisti, luculenter cognouisse & perspexisse. Quam laudabiliter autem hucusque tempus omne in litteris consumseris, ejus rei publicum edere constituisti documentum, eamque in finem

E

nem

* * *

nem hujus Dissertationis defensionem in Te suscepisti, me autem, non modo comitem, qui interessem, sed etiam, qui praeessem laudi Tuae, ducem esse voluisti. Ita autem Te in Athenaeo nostro semper comparasti, ut non sine summa laude eam sis defensurus, nec, sat scio, usura falsi gaudii fruor. Gratulor itaque Tibi egregium hoc eruditionis Tuae specimen, cupioque quam maxime, ut aliquando praemia virtutis uberrima percipias.
Vale.

VD
18

ULB Halle

002 713 802

3

56,

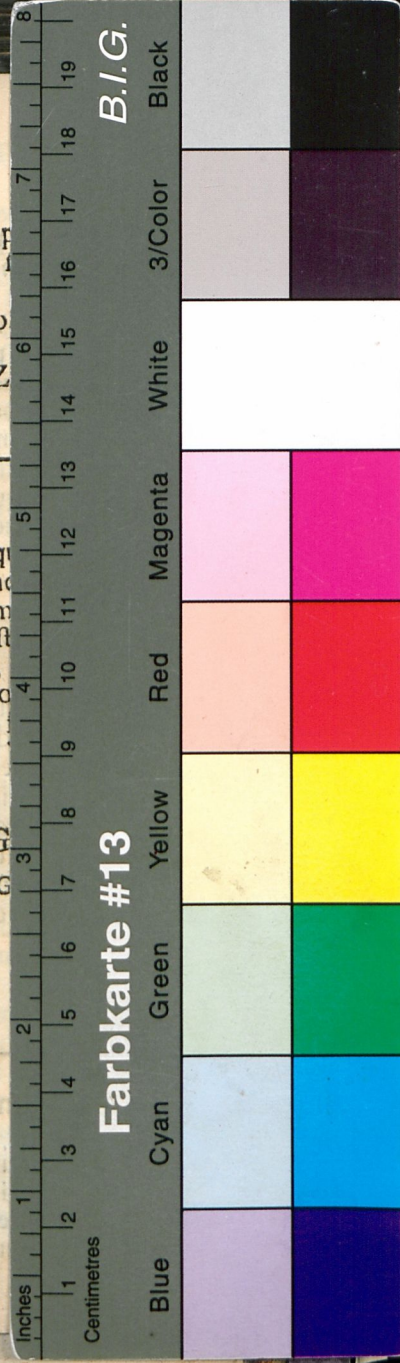

15/15

1763, 1

EXERCITATIO JVRIS
 DE
 LEGE COMMISSORIA
 PRAESIDE
 MARTINO GOTTLIEB PAVLI
 J. V. D. JVR. ET HIST. PROF. PVBL. ORB.
 ET ATHEN. INSPECT.
 DIE X. MART. A. R. S. MDCCLXIII.
 IN AVDITORIO MAXIMO
 AD DISCEPTANDVM PROPOSITA
 AB
 CHRISTIANO ZWANTZIGER, HVNGAR.
 L. L. G. ET ALVMNO FISCHERO-FERBERIANO
 ATQVE VOEGEDINGIANO.

GEDANI
 TYPIS THOMAE JOANNIS SCHREIBERI,
 SENATVS ET ACADEM. GYMNASII
 TYPOGRAPHI.

sup
o l
n
bio
Z
eq
and
m
aft
r,
po
s
G
G

